

Fem tanke-steg och ett förslag ...

Tankesteg 1: Gotland - Miljömålet Grundvatten av god kvalitet

Gotland som en gång i tiden varit det vattenrikaste landskapet i Sverige, är numera det landskap som toppar statistiken för låga grundvattennivåer och är dessutom det mest utsatta landskapet vid torka. Vid en snabb återblick noteras att de alltmer sjunkande vattennivåerna inte har passerat obemärkta. Under rubriken "VATTNET PÅ GOTLAND - Den största politiska frågan" ägnade ¹⁾ Gotlands tidningar ämnet ett helt mittuppslag 1976-08-21. Vad det gäller miljömålet "Grundvatten av god kvalitet" så intar det en särställning bland miljömålen, eftersom det även påverkar flera av de övriga miljömålen. Anmärkningsvärt är att intresset för åtgärder varit så svalt. Visserligen är nederbörden ett flitigt ämne på allas läppar och det samlas regnvatten i tunnor, men trenderna för miljömålen förblir oförändrade. Efter att de ²⁾ gotländska miljömålen fastställdes av länsstyrelsen 2004, så är det endast miljömålen *Frisk luft* och *Bara naturlig försurning* som vi har "lyckats" med här på Gotland. Vilket inte kan ha varit så svårt, eftersom hela ön är en buffrande kalkstensklippa som havsvindarna sveper in över dagligen.

¹⁾ Bilaga 1.

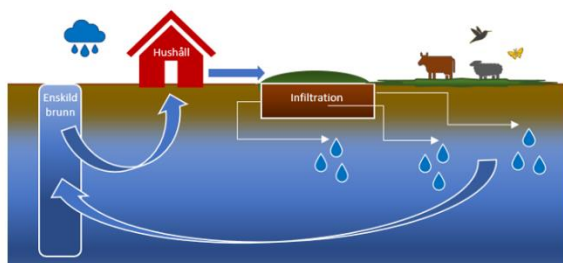
²⁾ Bilaga 1-2.

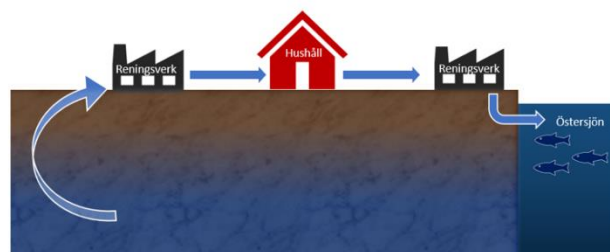
*Det går inte lösa dagens problem
med gårdagens lösningar.*

Tankesteg 2: Regional VA-plan/ VA-strategi betonar vikten av gemensam samsyn på vattenfrågorna

Under de senaste åren har det dock blivit påtagligt för de flesta här på Gotland att vårt grundvatten inte är en oändlig resurs. Vattenbalansen är något som vi på allvar måste börja värna om och det räcker inte att bara "spara" på vattnet för att klara av den utmaningen. I Region Gotlands VA-plan och VA-strategi framhålls vikten av en *gemensam samsyn* på vattenfrågorna. Men samtidigt *särskiljer* man på verksamhetsområdet för allmän VA-försörjning och *utesluter* privatpersoner och fastighetsägare. Det finns ett ordspråk som åsyftar att "*särskiljandets synd är den enda verkliga synden*" vilket här blir ett passande begrepp, i synnerhet vad det gäller vattnet. Det är sådana föråldrade tankegångar som vi har att lämna bakom oss, till förmån för förståelsen att vattnet alltid är ett och samma. För oavsett om vattnet befinner sig i gas, fast eller flytande form och i en ständig rörelse genom tid och rum så förblir vattnet ändå alltid detsamma. Därför är det i högsta grad väsentligt hur vi interagerar med vattnet.

Cirkulärt flöde - Enskilda brunnar och avlopp .

Linjärt flöde - Kommunalt VA-nät förbrukar grundvatten.

3. Grundvattnet är en gemensam resurs som vi alla delar

Grundvatten som nyttjas av hushåll med enskild brunn och avlopp har ett *cirkulärt flöde* där vattnet recirkulerar tillbaka till grundvatten. Hushåll med kommunalt VA har ett *linjärt flöde* som förbrukar grundvatten genom att vattnet till VA-nätet slutligen leds ut till Östersjön. Följaktligen minskar vattentillgången för privatpersoner och fastighetsägare via uttag av grundvatten för allmän VA-försörjning.

Tankesteg 4: Kommunen är en viktig aktör för utveckling

I Region Gotlands VA-plan framhålls ytvattentäkter och våtmarker som särskilt värdefulla, men där anges också att ytvattnet generellt sett har givits en lägre prioritet. Med det statliga LONA-stöd som endast kommuner kan söka, så har kommunen därmed blivit en väsentlig aktör för utvecklingen. Förutom miljömålet *Grundvatten av god kvalitet* så främjar ytvattnet andra miljömål som *levande sjöar och vattendrag, myllrande våtmarker, levande skogar, rikt odlingslandskap och växt- och djurliv*. Det är något som kommunerna i Simrishamn och Tomelilla tagit fasta på, vartefter de har ansökt om projektstöd via LONA och LOVA för att gemensamt kunna anlägga ett stort antal våtmarker.

Tankesteg 5: LONA-stöd för våtmarker på Gotland

För Region Gotland har våtmarkstödet i LONA inte varit helt enkelt att hantera. Projekt som avser anläggning eller restaurering av våtmarker ställer höga krav på finansiering. För trots att det statliga stödet för LONA våtmark är mycket generöst, så krävs det finansiering för 25 % av projektets totala kostnader fram till dess att projektet är slutredovisat och godkänt vid Länsstyrelsen. Region Gotland har löst detta på så vis att man *endast* samverkar med de föreningar som har "finansiella muskler." Att metoden lagt sordin på utvecklingen bekräftas av statistik, som visat att LONA nyttjats vid endast ett tillfälle för restaurering av en våtmark, under de fem år som LONA-stödet har omfattat våtmarker.

Förslag: Vattenkompensation - Ett innovativt förslag för att främja vattentillgången på Gotland

I *Lagen om allmänna vattentjänster framgår att dess syfte är att "*säkerställa vattenförsörjningen, med särskild hänsyn till en god hushållning av naturresurser.*" Det kan därmed vara rimligt med ett anspråk om att VA-kollektivet bidrar med någon form av kompensation, för den mängd grundvatten som VA-nätet transporterar ut i Östersjön. Om VA-kollektivet kan acceptera förslaget medför det att VA-kollektivet "*utan kostnad*" bidrar och främjar utvecklingen för en ökad vattentillgång på Gotland. Det kan ske genom att VA-kollektivet under en *begränsad* tidsperiod, tillför de 25 % som saknas för finansiering av våtmarksprojekt. När projektet är slutredovisat sker återbetalningen av de 25 % som VA-kollektivet lagt ut för projektet. Vilket samstämmer med lagens syfte och en gemensam samsyn på vattenfrågorna som Region Gotland framhåller och eftersträvar i VA-plan och VA-strategin.

*Lagen om allmänna vattentjänster (2006:412)

Metoden har många fördelar, men bör först prövas och i mindre skala och utvärderas

Eftersom rekvisitioner från föreningar inte behöver hanteras, förenklar metoden både handläggning och administration av LONA. Med fakturor ställda direkt till Region Gotland är det också lättare för LONA-handläggaren att ha kontroll över projektens kostnader och budget. Vid projekt i samverkan med föreningslivet är ³ Speglad arbetsform en optimal lösning, dels för att avgränsa aktiviteterna i projekten, dels för medfinansieringen via ideell tid. Vilket blir särskilt aktuellt i de projekt som kräver hög medfinansiering t.ex. vid nyanläggning av våtmarker där flera markägare kanske ska samordnas. Metoden har många fördelar, men bör först *prövas i mindre skala och utvärderas* innan den till fullo kan sättas i system. Därefter kan metoden tillämpas både för projekt vid anläggning av våtmarker intill regionens "egna" vattentäkter och andra projekt som är initierade av företag eller föreningsliv.

Tänkvärt: Berggrunden på Gotland är fylld av sprickor och håligheter, vilket medför att vattenådror i berggrunden och dess flöden till större del är okända. En spridning av våtmarker i de inre delarna av ön och andra strategiska områden, borde vara mera effektivt för öns grundvattenbildning än enstaka anläggningar av våtmarker vid de regionala vattentäkterna.

VATTNET PÅ GOTTLAND

– den största och viktigaste politiska frågan

Grundvattnet är allas egendom Kommun-lantbruk måste samsas

Ar dea SILLERMAN
Vatten är den största och viktigaste politiska frågan på Gotland i dagsläget. Det var först på 1970-talet som man började diskutera vatten som en kommunal fråga. Sedan dess har vatten blivit en allt viktigare del av kommunernas verksamhet.

Ar det viktigt?
"Det är en viktig fråga för alla som bor på Gotland. Vatten är en grundläggande förutsättning för livet och utvecklingen på ön."

Har vi ont om vatten?
"Vatten är en grundläggande förutsättning för livet och utvecklingen på ön. Vi har tillgång till grundvattnet, men det är viktigt att vi använder det på ett hållbart sätt."

Om under jorden
"Det är viktigt att vi använder grundvattnet på ett hållbart sätt. Vi måste ta hänsyn till både miljön och människors behov."

Vattenförsörjningen
"Vattenförsörjningen är en viktig del av kommunernas verksamhet. Vi måste ta hänsyn till både miljön och människors behov."

Visby förbrukar mest kommunalt vatten på Gotland

Gotlands tidningar 1976-08-21

Gotländska miljömål kvar

De gotländska miljömål som fastställdes av länsstyrelsen 2004 ska finnas kvar som inriktningsmål även efter målårens utgång, tills dess de avförs eller nya regionala mål tagits fram.

Övergripande mål för den svenska miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta.

Länsstyrelsen har i uppdrag att tillsammans med övriga aktörer i samhället anpassa de nationella miljömålen till regionala förhållanden.

Länsstyrelsens beslut grundar sig i att flera av de gotländska delmålen inte har uppnåtts trots att målåren har passerats. (helagotland.se)

Gotlands tidningar 2010-12-01

Gotland missar de flesta miljömålen

NYHETER Gotland är nära att nå två av de nationella miljömålen, resten ser vi inte ut att klara till år 2030. Det bedömer länsstyrelsen i sin årliga utvärdering. "Det behövs jobbas på alla nivåer", säger miljömålssamordnare Emelie Vejvlens. SID 4

Gotlands tidningar 2022-12-01

Årlig utvärdering av de gotländska miljömålen 2022

Länsstyrelsen Gotlands län

1.4 Tabell över Gotlands läns bedömningar av respektive miljö kvalitetsmål

Miljömål	Målbedömning (ja, nära, nej) 	Miljö tillstånd (trendpil)
Begränsad klimatpåverkan	Ingen regional bedömning	Ingen regional bedömning
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt	Ingen regional bedömning	Ingen regional bedömning
Säker strålmiljö	Ingen regional bedömning	Ingen regional bedömning
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar		
Ett rikt odlingslandskap		
Storslagen fjällmiljö	-	-
God bebyggd miljö		
Ett rikt växt- och djurliv	